

Αξιολόγηση εργαλείου διερεύνησης Περιβαλλοντικών Στάσεων: μία πρώτη προσέγγιση σε εκπαιδευτικούς Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Νικόλαος Γαβριδάκης¹, Αθανάσιος Μόγιας² & Γεωργία Νικολαΐδου¹

1. Εκπαιδευτικός Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Δωδεκανήσου, gavrid@hotmail.com, georgianikol82@gmail.com
2. Λέκτορας, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, amogias@eled.duth.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα έρευνα επιχειρεί μία πρώτη προσέγγιση αξιολόγησης της μέτρησης Περιβαλλοντικών Στάσεων, που εμφανίζουν εκπαιδευτικοί της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο νησί της Ρόδου, με τη χρήση ενός υπάρχοντος σταθμισμένου εργαλείου (ερωτηματολόγιο), το οποίο σχεδιάστηκε και κατασκευάστηκε για να χορηγηθεί σε δείγμα ενηλίκων σε χώρες του εξωτερικού προκειμένου να γίνει διερεύνηση, εκτός των στάσεων τους απέναντι σε περιβαλλοντικά ζητήματα και της επιτυχούς ή μη χρήσης του. Με βασικό κορμό που περιέχει 12 δηλώσεις οι οποίες αποδόθηκαν στην Ελληνική γλώσσα, χωρισμένες σε 12 ευκρινείς κατηγορίες, το εργαλείο αξιολογείται με συγκεκριμένα κριτήρια ως ικανό προς χρήση, ενώ και οι στάσεις που εμφανίζουν οι εκπαιδευτικοί του δείγματος δείχνουν να είναι σε αρκετά μεγάλο βαθμό φιλοπεριβαλλοντικές.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Εκπαιδευτική έρευνα

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Περιβαλλοντικές στάσεις, Αξιολόγηση ερωτηματολογίου, Εκπαιδευτικοί, Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Την τελευταία 50ετία γίνεται όλο και περισσότερο αντιληπτό ότι τα περιβαλλοντικά προβλήματα που μας περιστοιχίζουν (σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο) δεν είναι αποτέλεσμα της τεχνολογικής ανικανότητας του σύγχρονου ανθρώπου, καθώς αποδεδειγμένα αυτός διαθέτει στην φαρέτρα του πολλά και ισχυρά όπλα με τα οποία μπορεί να αντιμετωπίσει πρακτικά κάθε πιθανό περιβαλλοντικό κίνδυνο, αλλά αυτά διαφαίνεται να έχουν κυρίως κοινωνικό χαρακτήρα, καθώς εδράζονται στην ίδια την κοινωνία, με άλλα λόγια στις αντιλήψεις που έχει ο σύγχρονος άνθρωπος για τη θέση που ο ίδιος κατέχει μέσα στον κόσμο. Κύριος υπεύθυνος αποδεικνύεται ο άνθρωπος και η συμπεριφορά του, ενώ και οι λύσεις στα περιβαλλοντικά προβλήματα δε φαίνεται να βρίσκονται στις παραδοσιακές τεχνολογικές προσεγγίσεις, αλλά μάλλον στην αλλαγή της ανθρώπινης συμπεριφοράς (Maloney & Ward, 1973). Μολονότι τα γνωστικά του επιτεύγματα έχουν προ πολλού αξιολογηθεί ως θετικά, η συμπεριφορά που αυτός επιδεικνύει απέναντι στο φυσικό περιβάλλον δείχνει να μην είναι η ανάλογη του υψηλού του πνευματικού επιπέδου και κατά συνέπεια η χρήση που κάνει του περιβάλλοντος χώρου γύρω του να μην διακατέχεται από χαρακτηριστικά αειφόρου αντιμετώπισης. Η διεθνής επιστημονική βιβλιογραφία καταδεικνύει τα τελευταία χρόνια ότι το

γραμματικό μοντέλο που περιγράφει με απλοϊκό τρόπο ότι η γνώση οδηγεί αυτόματα σε φιλοπεριβαλλοντική συμπεριφορά δεν ισχύει, τουλάχιστον υπό την μορφή αυτού του απλοϊκού δίπολου. Σ' αυτήν τη σχέση έχει αποδειχτεί ότι παρεμβαίνουν και αρκετές άλλες παράμετροι, με σημαντικότερη ίσως τη συμμετοχή των περιβαλλοντικών στάσεων, των ευνοϊκών ή μη αισθημάτων δηλαδή που εκδηλώνουμε απέναντι στα περιβαλλοντικά ζητήματα. Οι στάσεις μας, καθώς διαμορφώνουν τη γνώμη μας για διάφορα θέματα και καθορίζουν τα συναισθήματά μας, αποτελούν ουσιαστικά τη βάση των αποφάσεών μας και επηρεάζουν την ίδια την καθημερινότητά μας. Ο Milfont (2007) ορίζει τις Περιβαλλοντικές στάσεις (ΠΣ) ως «τη ψυχολογική τάση που εκφράζεται με την αξιολόγηση των αντιλήψεων ή πεποιθήσεων σχετικά με το φυσικό περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων των παραγόντων που επηρεάζουν την ποιότητά του, με κάποιο βαθμό εύνοιας ή δυσμένειας». Είναι αναμενόμενο, λοιπόν, να προσδοκάται ότι οι στάσεις θα μπορούσαν να εξηγήσουν τις συμπεριφορές. Οι θετικές στάσεις θα έπρεπε να δείχνουν ευνοϊκή διάθεση προσέγγισης των τάσεων, ενώ οι αρνητικές στάσεις θα έπρεπε να δείχνουν αποφυγή (Ajzen & Fishbein, 2001). Ωστόσο, οι περισσότερες έρευνες, οι ποσοτικές κυρίως, έχουν δείξει ότι υπάρχει μία ασυμφωνία ανάμεσα στις στάσεις και στη συμπεριφορά, ή τουλάχιστον ότι οι σχέσεις μεταξύ τους είναι ασθενείς (π.χ. Ajzen, 1988). Επιπλέον, έχει υποστηριχθεί ότι η γνώση των οικολογικών διεργασιών συμβάλλει μόνο ως ένα βαθμό στη διαμόρφωση φιλοπεριβαλλοντικών συμπεριφορών και στο μετασχηματισμό μιας ελαφρώς θετικής στάσης απέναντι στο περιβάλλον (Hungerford & Volk, 1990).

Τα βασικά θεωρητικά μοντέλα που κατά καιρούς έχουν εμφανισθεί στη διεθνή συζήτηση και επιδιώκουν να φωτίσουν το ρόλο των στάσεων και την ενδεχόμενη σχέση τους με τη συμπεριφορά είναι η Θεωρία της Αιτιολογημένης Δράσης (Theory of Reasoned Action) (Ajzen & Fishbein, 1985 στο Milfont, 2007) και η εξελιγμένη της έκδοση, η Θεωρία της Προσχεδιασμένης Συμπεριφοράς (Theory of Planned Behavior) (Ajzen, 1991), η Θεωρία της Αλτρουιστικής Συμπεριφοράς (Norm-activation Theory of Altruistic Behavior) (Schwartz, 1977) και η επέκτασή της, η Θεωρία των Ανθρώπινων Αξιών (Theory of Human Values) (Schwartz, 1994) και η θεωρία των αξιών (Value-basis Theory) (Stern & Dietz, 1994). Όμως, υπάρχουν και άλλα θεωρητικά πλαίσια που είναι επίσης χρήσιμα στην μελέτη των Περιβαλλοντικών Στάσεων, όπως π.χ. η υπόθεση της βιοφιλίας (biophilia hypothesis) (Wilson, 1984), η προσέγγιση του κοινωνικού διλήματος (social dilemma approach) (Joireman κ.ά., 2004 στο Milfont, 2007), η θεωρία της διαχείρισης του τρόμου (Goldenberg κ.ά., 2000) και η θεωρία του αυτοπροσδιορισμού (self-determination theory) (Deci & Ryan, 1985).

Αναφορικά με τις κλίμακες για τη μέτρησή τους, παρά τον μεγάλο αριθμό τους, μόνο τρεις έχουν χρησιμοποιηθεί ευρέως και έχει αξιολογηθεί το κύρος και η αξιοπιστία τους (Dunlap & Jones, 2003) και οι οποίες εξετάζουν πολλαπλές εκφράσεις ανησυχίας, όπως στάσεις, πεποιθήσεις, προθέσεις και συμπεριφορές. Αυτές είναι η «Οικολογική Κλίμακα» (Ecology Scale) (Maloney & Ward, 1973), η Κλίμακα Περιβαλλοντικής Ανησυχίας ή Ενδιαφέροντος (Environmental Concern Scale) (Weigel & Weigel, 1978) και το Νέο Περιβαλλοντικό Παράδειγμα (New Environmental Paradigm Scale) (Van Liere & Dunlap, 1978) και η πιο σύγχρονη έκδοσή της, το Νέο Οικολογικό Παράδειγμα (New Ecological Paradigm Scale) (Dunlap κ.ά., 2000).

Το βασικό ερώτημα που καλείται να διερευνήσει η παρούσα εργασία, μέσα από την αποτύπωση των στάσεων απέναντι στο φυσικό περιβάλλον εκπαιδευτικών της

δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, είναι αν η απόδοση στην ελληνική γλώσσα μιας σχετικά νέας και διεθνώς σταθμισμένης κλίμακας μέτρησης των Περιβαλλοντικών Στάσεων μπορεί να αποτελέσει ένα εξίσου έγκυρο και αξιόπιστο εργαλείο και στην ελληνική πραγματικότητα; επιπλέον, επιθυμεί να εξιχνιάσει αν υπάρχουν πιθανές σχέσεις ανάμεσα στις Περιβαλλοντικές Στάσεις και σε συγκεκριμένους δημογραφικούς παράγοντες, όπως π.χ. το φύλο, η ειδικότητα των εκπαιδευτικών, η υλοποίηση προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, κ.ά.).

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Για τη συλλογή των δεδομένων της παρούσας έρευνας χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο με τίτλο «Environmental Attitude Inventory» (Milfont, 2007) που το αποδίδουμε στην Ελληνική γλώσσα ως «Ερωτηματολόγιο Καταγραφής Περιβαλλοντικών Στάσεων», το οποίο σχεδιάστηκε, κατασκευάστηκε και σταθμίστηκε για να χορηγηθεί σε δείγμα ενηλίκων σε τρεις διαφορετικές χώρες (Νέα Ζηλανδία, Βραζιλία, Νότια Αφρική). Αποτελείται από δύο μέρη: το πρώτο περιέχει 120 δηλώσεις χωρισμένες σε 12 ευκρινείς κατηγορίες – υποκλίμακες των 10 δηλώσεων η καθεμία σε όλες τις δηλώσεις χρησιμοποιήθηκε η κλίμακα Likert, και οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να δηλώσουν το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους με βάση μία 5-βάθμια κλίμακα από το 1 (διαφωνώ απόλυτα) έως το 5 (συμφωνώ απόλυτα). Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει τα δημογραφικά στοιχεία που αφορούν στο δείγμα μας, όπως το φύλο, η ειδικότητα, τα χρόνια προϋπηρεσίας, το καθεστώς εργασιακής σχέσης (αναπληρωτής – μόνιμος), η κατοχή τίτλων σπουδών, η συμμετοχή σε προγράμματα επιμόρφωσης και η εμπλοκή τους στην υλοποίηση προγραμμάτων Π.Ε.

Για να είναι αξιόπιστο ένα ερευνητικό εργαλείο θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από εσωτερική συνοχή και ομοιογένεια. Ο έλεγχος αξιοπιστίας, που είναι ένα από τα σπουδαιότερα κριτήρια αξιολόγησης ενός ερευνητικού εργαλείου και αναφέρεται στην εσωτερική συνοχή των παραγόντων (Chu & Murgmann, 2006), έγινε με τη χρήση του δείκτη *alpha* του Cronbach και η ομοιογένεια με το δείκτη mean inter-item correlations (Mean *r*) (Milfont, 2007). Οι τιμές του δείκτη αξιοπιστίας για κάθε υποκλίμακα του ερωτηματολογίου παρουσιάζονται στον Πίνακα 1. Για όλες τις υποκλίμακες, οι τιμές του δείκτη *alpha* του Cronbach και του δείκτη mean inter-item correlation φανερώνουν από ικανοποιητική έως πολύ υψηλή αξιοπιστία (Nunnally, 1978; Briggs & Cheek, 1986).

Πίνακας 1: Δείκτες αξιοπιστίας για κάθε Υποκλίμακα

ΥΠΟΚΛΙΜΑΚΕΣ	Cronbach α	Mean <i>r</i>	items
Υποκλίμακα 1: Απόλαυση της Φύσης	0,84	0,36	10
Υποκλίμακα 2: Υποστήριξη Πολιτικών σε θέματα Διατήρησης της Φύσης	0,75	0,24	10
Υποκλίμακα 3: Ακτιβισμός Περιβαλλοντικών Κινήματων	0,86	0,39	10
Υποκλίμακα 4: Θέματα διατήρησης της φύσης που παρακινούνται από ανθρωποκεντρικό ενδιαφέρον	0,57	0,15	10
Υποκλίμακα 5: Εμπιστοσύνη στην Επιστήμη και την Τεχνολογία	0,84	0,34	10
Υποκλίμακα 6: Περιβαλλοντική Απειλή	0,81	0,32	10
Υποκλίμακα 7: Αλλάζοντας τη Φύση	0,72	0,21	10
Υποκλίμακα 8: Προσωπική συμπεριφορά σε θέματα διατήρησης της φύσης	0,76	0,25	10
Υποκλίμακα 9: Ανθρώπινη κυριαρχία επάνω στη φύση	0,87	0,42	10
Υποκλίμακα 10: Εκμετάλλευση της φύσης από τον άνθρωπο	0,83	0,33	10
Υποκλίμακα 11: Οικοκεντρικό ενδιαφέρον	0,64	0,20	10
Υποκλίμακα 12: Υποστήριξη πολιτικών πληθυσμιακής αύξησης	0,87	0,40	10

Η εγκυρότητα εννοιολογικής κατασκευής (construct validity) του εργαλείου αξιολογήθηκε διεξοδικά από τον Milfont (2007). Συγκεκριμένα, εφαρμόστηκαν διαδοχικά η Διερευνητική (Exploratory Factor Analysis – EFA) και η Επιβεβαιωτική Ανάλυση Παραγόντων (Confirmatory Factor Analysis – CFA). Από τα αποτελέσματα προέκυψαν 12 διακριτοί παράγοντες, οι οποίοι αντιστοιχούν στις 12 υποκλίμακες που αναφέρονται στον Πίνακα 1. Το μέγεθος του δείγματος της δικής μας έρευνας, ως μία πρώτη προσέγγιση στην αξιολόγηση του εργαλείου, δεν επιτρέπει την εφαρμογή της Ανάλυσης Παραγόντων για τη διερεύνηση της εγκυρότητας. Ως εκ τούτου, βασιστήκαμε στην παραγοντική δομή με τους 12 διακριτούς παράγοντες που φανέρωσε η έρευνα του Milfont (2007).

Επιπλέον, θελήσαμε να προβούμε και σε σχετικό έλεγχο κανονικότητας του δείγματός μας, καθώς η ύπαρξη ή όχι αυτού αποτελεί κριτήριο επιλογής των στατιστικών ελέγχων που μπορούν να εφαρμοσθούν στο πλαίσιο της επαγωγικής στατιστικής (Ρούσσοσ & Τσιαούσης, 2002) (Πίνακας 2). Δύο στοιχεία που περιλαμβάνονται στον έλεγχο κανονικότητας είναι ο βαθμός κύρτωσης (kurtosis) και ασυμμετρίας (skewness) μιας κατανομής, ενώ επικουρικά πραγματοποιήθηκαν και άλλοι δύο έλεγχοι με τη χρήση των στατιστικών κριτηρίων Kolmogorov–Smirnov (K-S) και Shapiro–Wilk (S-W). Η παρούσα έρευνα αποκαλύπτει ότι τόσο ο βαθμός κύρτωσης και ασυμμετρίας όσο και τα κριτήρια K-S και S-W φανερώνουν την κανονικότητα του δείγματος (Πίνακας 2) και ως εκ τούτου καταδεικνύουν περαιτέρω την ασφαλή χρήση εφαρμογών της επαγωγικής στατιστικής.

Πίνακας 2: Έλεγχοι Κανονικότητας – Ασυμμετρία, Κύρτωση, K-S test, S-W test

ΥΠΟΚΛΙΜΑΚΕΣ	Ασυμμετρία	Κύρτωση	Έλεγχος K-S	Έλεγχος S-W
Υποκλίμακα 1: Απόλαυση της Φύσης	-0,932	0,511	0,085	0,971
Υποκλίμακα 2: Υποστήριξη Πολιτικών σε θέματα Διατήρησης της Φύσης	-1,384	1,916	0,090	0,960
Υποκλίμακα 3: Ακτιβισμός Περιβαλλοντικών Κινήματων	-0,719	0,172	0,075	0,973
Υποκλίμακα 4: Θέματα διατήρησης της φύσης που παρακινούνται από ανθρωποκεντρικό ενδιαφέρον	0,306	-0,895	0,073	0,984
Υποκλίμακα 5: Εμπιστοσύνη στην Επιστήμη και την Τεχνολογία	-0,080	-0,460	0,089	0,976
Υποκλίμακα 6: Περιβαλλοντική Απειλή	-1,270	1,592	0,105	0,958
Υποκλίμακα 7: Αλλάζοντας τη Φύση	0,022	-0,734	0,126	0,971
Υποκλίμακα 8: Προσωπική συμπεριφορά σε θέματα διατήρησης της φύσης	-1,198	1,164	0,080	0,974
Υποκλίμακα 9: Ανθρώπινη κυριαρχία επάνω στη φύση	0,986	0,420	0,143	0,938
Υποκλίμακα 10: Εκμετάλλευση της φύσης από τον άνθρωπο	0,427	-0,555	0,133	0,960
Υποκλίμακα 11: Οικοκεντρικό ενδιαφέρον	-1,329	1,081	0,082	0,965
Υποκλίμακα 12: Υποστήριξη πολιτικών πληθυσμιακής αύξησης	0,317	-0,558	0,060	0,976
Σύνολο Δηλώσεων	-0,309	-1,070	0,079	0,983

Ο πληθυσμός αναφοράς της έρευνας αποτελεί το σύνολο των εκπαιδευτικών της Β΄/θμιας Εκπαίδευσης, οι οποίοι υπηρετούσαν στα σχολεία της Ρόδου τη σχολική χρονιά 2012-2013. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 140 εκπαιδευτικοί από τους οποίους οι 112 απάντησαν στο ερωτηματολόγιο που τους στάλθηκε μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, με τη βοήθεια σχετικής ηλεκτρονικής πλατφόρμας και 28 εκπαιδευτικοί μέσω της χειρόγραφης συμπλήρωσής του. Το ποσοστό των εκπαιδευτικών που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο αποτελούν το 14,3% του συνολικού πληθυσμού.

Για τις ανάγκες της στατιστικής επεξεργασίας των δεδομένων που συλλέχθηκαν, έγινε χρήση στατιστικών εφαρμογών περιγραφικής και επαγωγικής στατιστικής. Σε επίπεδο επαγωγικής στατιστικής, εφαρμόστηκε το κριτήριο *t*-test για ανεξάρτητα δείγματα και η ανάλυση διακύμανσης με ένα παράγοντα (one-way ANOVA). Για όλες τις περιπτώσεις στατιστικού ελέγχου υιοθετήθηκε ως ελάχιστο επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας το $p \leq 0,05$.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ – ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Στον Πίνακα 3 παρουσιάζονται οι τιμές του μέσου όρου και της τυπικής απόκλισης των δώδεκα ομάδων δηλώσεων. Από τη μελέτη των στοιχείων προκύπτει ότι οι εκπαιδευτικοί του δείγματος έχουν *έντονη συμφωνία* με τιμές 4,31 στην 2^η Υποκλίμακα που αφορά στην Υποστήριξη Πολιτικών σε θέματα Διατήρησης της Φύσης, 4,23 στην 6^η Υποκλίμακα που σχετίζεται με την Περιβαλλοντική Απειλή, 4,18 στην 11^η Υποκλίμακα που έχει σχέση με το Οικοκεντρικό ενδιαφέρον, 4,12 στην 8^η Υποκλίμακα που σχετίζεται με την Προσωπική συμπεριφορά σε θέματα διατήρησης της φύσης, 4,07 στην 1^η Υποκλίμακα που αφορά στην Απόλαυση της Φύσης και 3,88 στην 3^η Υποκλίμακα με θέμα τον Ακτιβισμό των Περιβαλλοντικών Κινήματων. Με τιμές 3,16 στην 5^η Υποκλίμακα που σχετίζεται με την Εμπιστοσύνη στην Επιστήμη και την Τεχνολογία, 2,80 στην 7^η Υποκλίμακα που αφορά στην Αλλαγή που επιφέρει ο άνθρωπος στη Φύση και 2,68 στην 4^η Υποκλίμακα που αφορά στα Θέματα διατήρησης της φύσης που παρακινούνται από ανθρωποκεντρικό ενδιαφέρον *δεν υπάρχει ούτε συμφωνία ούτε διαφωνία* από τους εκπαιδευτικούς του δείγματος. Τέλος, με τιμές 2,43 στην 12^η Υποκλίμακα που αφορά στην Υποστήριξη πολιτικών πληθυσμιακής αύξησης, 2,23 στην 10^η Υποκλίμακα που σχετίζεται με την Εκμετάλλευση της φύσης από τον άνθρωπο και 1,86 στην 9^η Υποκλίμακα που αφορά στην Ανθρώπινη κυριαρχία επάνω στη φύση, παρατηρείται *έντονη διαφωνία* των εκπαιδευτικών του δείγματος.

Πίνακας 3: Μέσοι όροι (μ.ο.) και τυπικές αποκλίσεις (τ.α.) των δώδεκα ομάδων δηλώσεων

ΥΠΟΚΛΙΜΑΚΕΣ	μ. ο.	τ. α.
Υποκλίμακα 1: Απόλαυση της Φύσης	4,07	0,957
Υποκλίμακα 2: Υποστήριξη Πολιτικών σε θέματα Διατήρησης της Φύσης	4,31	0,861
Υποκλίμακα 3: Ακτιβισμός Περιβαλλοντικών Κινήματων	3,88	0,987
Υποκλίμακα 4: Θέματα διατήρησης της φύσης που παρακινούνται από ανθρωποκεντρικό ενδιαφέρον	2,68	1,248
Υποκλίμακα 5: Εμπιστοσύνη στην Επιστήμη και την Τεχνολογία	3,16	1,005
Υποκλίμακα 6: Περιβαλλοντική Απειλή	4,23	0,893
Υποκλίμακα 7: Αλλάζοντας τη Φύση	2,80	1,080
Υποκλίμακα 8: Προσωπική συμπεριφορά σε θέματα διατήρησης της φύσης	4,12	0,978
Υποκλίμακα 9: Ανθρώπινη κυριαρχία επάνω στη φύση	1,86	0,933
Υποκλίμακα 10: Εκμετάλλευση της φύσης από τον άνθρωπο	2,23	0,997
Υποκλίμακα 11: Οικοκεντρικό ενδιαφέρον	4,18	1,069
Υποκλίμακα 12: Υποστήριξη πολιτικών πληθυσμιακής αύξησης	2,43	1,092

Για κάθε Υποκλίμακα εξετάστηκε αν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δημογραφικών στοιχείων και των καταγεγραμμένων στάσεων των εκπαιδευτικών. Τα αποτελέσματα μας αποκάλυψαν μεμονωμένες περιπτώσεις στατιστικά σημαντικών συσχετίσεων, τις οποίες αξίζει όμως να αναφέρουμε. Προκύπτει ότι μόνο σε μία από

τις δώδεκα υποκλίμακες, (υποκλίμακα 5), εντοπίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές των μ.ο. μεταξύ ανδρών και γυναικών ($t = 2,615$, $df = 91,202$, $p = 0,010$, δίπλευρος έλεγχος) με τις απόψεις των ανδρών να είναι θετικότερες (μ.ο. 3,34, τ.α. 0,738) από αυτές των γυναικών του δείγματος ((μ.ο. 3,04, τ.α. 0,504) όσον αφορά στην εμπιστοσύνη απέναντι στην επιστήμη και την τεχνολογία αναφορικά με την επίλυση περιβαλλοντικών προβλημάτων. Η διαφοροποίηση στις απαντήσεις μεταξύ των δύο φύλων, που παρατηρείται στην παρούσα έρευνα, έρχεται να επιβεβαιώσει τη γενικότερη εικόνα που εμφανίζεται και στη σχετική βιβλιογραφία (π.χ. Eriksson-Zetterquist, 2007) και η οποία μας επιβεβαιώνει την «καλύτερη» σχέση που έχει παραδοσιακά αναπτυχθεί μεταξύ ανδρών και τεχνολογικών επιτευγμάτων. Ενδιαφέρον αποτελεί το γεγονός ότι από τη μελέτη των στοιχείων προκύπτει πως οι κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος (μ.ο. 2,78, τ.α. 0,995) φαίνεται να έχουν πιο αρνητική στάση απέναντι στην επιστήμη και την τεχνολογία σε σχέση με τους συναδέλφους τους που δεν κατέχουν αντίστοιχο δίπλωμα (μ.ο. 3,39, τ.α. 0,704) ($t = -2,138$, $df = 52$, $p = 0,037$, δίπλευρος έλεγχος), καθώς θα αναμέναμε η ενασχόλησή τους με τις ανώτερες δυνατές σπουδές να τους οδηγήσουν σε μία περισσότερο φιλική προσέγγιση της επιστήμης και της τεχνολογίας. Στην περίπτωση μας θα μπορούσαμε να αποδώσουμε αυτήν την εικόνα στο γεγονός ότι το δείγμα μας στο μεγαλύτερο ποσοστό του (περίπου 70%) αποτελείται από ειδικότητες που προέρχονται από τις κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες, όπως φιλόλογοι, θεολόγοι, ξένων γλωσσών, τεχνικών, μουσικής, φυσικής αγωγής και σε πολύ μικρότερο ποσοστό από το χώρο των φυσικών επιστημών. Το παραπάνω εύρημα επιβεβαιώνεται και στην περίπτωση των κατόχων ή μη μεταπτυχιακού διπλώματος σε σχέση με την υποκλίμακα 8 ($t = -3,400$, $df = 52$, $p = 0,001$, δίπλευρος έλεγχος) όπου παρατηρείται διαφορά ανάμεσα στους πρώτους (μ.ο. 4,01, τ.α. 0,487) και στους δεύτερους (μ.ο. 4,85, τ.α. 0,129) αναφορικά με την προσωπική συμπεριφορά σε θέματα διατήρησης της φύσης, με εκείνους που δεν κατέχουν κάποιο μεταπτυχιακό δίπλωμα να εμφανίζονται θετικότεροι. Προκύπτει, επίσης ότι σε μία μόνο από τις δώδεκα κλίμακες εντοπίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές των μ.ο. μεταξύ αυτών που κατέχουν άλλο πτυχίο (μ.ο. 2,74, τ.α. 0,869) και αυτών που δεν κατέχουν (μ.ο. 2,33, τ.α. 0,612) ($t = 3,034$, $df = 138$, $p = 0,003$, δίπλευρος έλεγχος) με τους πρώτους να έχουν σχετικώς θετικότερη στάση απέναντι στις πολιτικές που αφορούν στην πληθυσμιακή αύξηση. Ακόμη, προκύπτει ότι μόνο στην υποκλίμακα 4 ($t = -2,042$, $df = 138$, $p = 0,043$, δίπλευρος έλεγχος) υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα σε αυτούς που έχουν λάβει κάποιου είδους επιμόρφωση (μ.ο. 2,63, τ.α. 0,473) και σε εκείνους που δεν έχουν επιμορφωθεί (μ.ο. 2,80, τ.α. 0,416) σε σχέση με θέματα που αφορούν στη διατήρηση της φύσης παρακινούμενοι από ανθρωποκεντρικό ενδιαφέρον, με τους τελευταίους να εμφανίζονται θετικότεροι, αποκαλύπτοντας ότι η όποια περιβαλλοντική επιμόρφωση έχουν δεχτεί, τους έχει επηρεάσει και ως εκ τούτου απομακρύνει από την ανθρωποκεντρική θέαση του κόσμου προς μία προσέγγιση περισσότερο οικοκεντρική. Τέλος, προκύπτει ότι σε δύο από τις δώδεκα υποκλίμακες εντοπίζονται στατιστικά σημαντικές διαφορές των μ.ο. μεταξύ μόνιμων και αναπληρωτών εκπαιδευτικών, στην υποκλίμακα 1 ($t = 2,902$, $df = 138$, $p = 0,004$, δίπλευρος έλεγχος) και στην υποκλίμακα 11 ($t = 2,627$, $df = 138$, $p = 0,010$, δίπλευρος έλεγχος) με τις θέσεις και απόψεις των μόνιμων εκπαιδευτικών να είναι θετικότερες (μ.ο. 4,12, τ.α. 0,557 και μ.ο. 4,21, τ.α. 0,421) από εκείνες των αναπληρωτών εκπαιδευτικών (μ.ο. 3,66, τ.α. 0,609 και μ.ο. 3,89, τ.α. 0,546), αντίστοιχα αναφορικά με την απόλαυση της φύσης και το οικοκεντρικό ενδιαφέρον.

Συμπερασματικά, από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι οι εκπαιδευτικοί φαίνεται να συμφωνούν έντονα με την *υποστήριξη πολιτικών σε θέματα διατήρησης της φύσης*, και ότι είναι λυπηρό να καταστρέφεται το περιβάλλον, αναγνωρίζουν ξεκάθαρα την *ύπαρξη περιβαλλοντικής απειλής* και ότι η φύση είναι πολύτιμη και μόνο επειδή υπάρχει, και θα άλλαζαν την καθημερινότητά τους για χάρη της εξοικονόμησης ενέργειας και τη διάσωση των φυσικών πόρων. Συμφωνούν αρκετά στην *απόλαυση της φύσης από τον άνθρωπο*, στην ανακούφιση και την ευεξία που προσφέρει η παρουσία του σε δάση και φυσικά τοπία, φαίνεται να υποστηρίζουν σε έναν βαθμό τις περιβαλλοντικές ομάδες και παρουσιάζονται διατεθειμένοι να συνεισφέρουν στην προσπάθεια συγκέντρωσης χρημάτων για την προστασία του περιβάλλοντος. Επίσης, από τα ευρήματα της έρευνας διαφαίνεται ότι οι εκπαιδευτικοί παρουσιάζουν ουδέτερη στάση όσον αφορά στην *εμπιστοσύνη απέναντι στην επιστήμη και την τεχνολογία* για την επίλυση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και τοποθετούνται επιφυλακτικά απέναντι στην μετατροπή της φύσης σε καλλιεργήσιμη γη και σε θέματα που αφορούν στη *διατήρηση της φύσης η οποία παρακινείται από ανθρωποκεντρικό ενδιαφέρον*. Παρουσιάζονται θετικοί στο ότι η φύση είναι σημαντική για το λόγο ότι μπορεί να συμβάλει στην ευχαρίστηση και την ευημερία των ανθρώπων, αλλά αρνητικοί στο ότι ένας από τους σημαντικότερους λόγους να διατηρήσουμε καθαρές τις λίμνες και τα ποτάμια είναι ότι οι άνθρωποι θα έχουν ένα μέρος να απολαύσουν τα θαλάσσια σπόρ. Τέλος, οι εκπαιδευτικοί φαίνεται να διαφωνούν απέναντι στις *πολιτικές διαχείρισης της πληθυσμιακής αύξησης*, στην *εκμετάλλευση της φύσης από τον άνθρωπο*, καθώς και με την *ανθρώπινη κυριαρχία επάνω στη φύση*. Όσον αφορά στη διερεύνηση πιθανών συσχετίσεων μεταξύ των δημογραφικών στοιχείων και των Περιβαλλοντικών Στάσεων που εκδηλώνουν οι εκπαιδευτικοί, η παρούσα έρευνα αποκάλυψε ελάχιστες περιπτώσεις κατά τις οποίες κάποιος από τους παράγοντες (π.χ. φύλο, καθεστώς εργασίας, μεταπτυχιακές σπουδές, επιμόρφωση) μπορεί ενδεχομένως να επηρεάζει κάποια μεμονωμένη ομάδα περιβαλλοντικών στάσεων, φανερώνοντας έτσι την έλλειψη συγκεκριμένου προτύπου μεταξύ των δύο μεταβλητών, καθώς οι Περιβαλλοντικές Στάσεις δείχνουν να είναι, στην περίπτωση της παρούσας μελέτης, σχετικά ανεπηρέαστες από τέτοια χαρακτηριστικά· καμία αντίστοιχη τάση δεν παρατηρήθηκε σε σχέση με την ειδικότητα, τα χρόνια υπηρεσίας και την υλοποίηση ή όχι προγραμμάτων Π.Ε.

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας έρχονται να επιβεβαιώσουν τα αρχικά αποτελέσματα της έρευνας του Milfont (2007) σε δύο επίπεδα. Πιο συγκεκριμένα, το πρώτο επίπεδο αφορά στην ομοιότητα που παρατηρείται στους μέσους όρους των απαντήσεων σε όλες τις υποκλίμακες και το δεύτερο επίπεδο αφορά στις παρόμοιες τιμές που εμφανίζουν οι δείκτες αξιοπιστίας Cronbach's *alpha* και mean inter-item correlations που χρησιμοποιήθηκαν και στις δύο έρευνες. Με δεδομένο τον περιορισμό που προέκυψε από το σχετικά μικρό δείγμα και ο οποίος δεν μας επέτρεψε να κινηθούμε μεθοδολογικά όπως θα επιθυμούσαμε στη διερεύνηση της εγκυρότητας του εργαλείου μας (π.χ. χρήση παραγοντικής ανάλυσης), αποτιμώντας το εργαλείο στο πλαίσιο αυτής της έρευνας, τόσο από άποψη χρήσης σχετικών στατιστικών εφαρμογών όσο και από άποψη πρακτικής χρήσης και αντιμετώπισής του από το συγκεκριμένο πληθυσμό, μπορούμε να ισχυριστούμε ότι ανταπεξήλθε στις γλωσσικές, πολιτισμικές και λοιπές απαιτήσεις και ως εκ τούτου μπορεί και πρέπει να χρησιμοποιηθεί (και συνεπώς να αξιολογηθεί) και στην αποτύπωση των στάσεων και άλλων ομάδων εκτός των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, όπως π.χ. δασκάλων, μαθητών, φοιτητών, αλλά και των πολιτών εν γένει.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Οι συγγραφείς επιθυμούν να ευχαριστήσουν τους συναδέλφους εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Ν. Δωδεκανήσου για την πολύτιμη συμβολή τους στην υλοποίηση της παρούσας έρευνας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ajzen, I. (1988). *Attitudes, personality and behavior*, Chicago: Dorsey Press.
- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50, 179-211.
- Ajzen, I. & Fishbein, M. (2001). Reasoned attitudes and actions. Attitudes and the attitude – behaviour relation: reasoned and automatic processes. In W. Stroebe and M. Hewstone(eds.), *European Review of Social Psychology*, John Wiley & Sons.
- Briggs, S. R. & Cheek, J. M. (1986). The role of factor analysis in the development and evaluation of personality scales. *Journal of Personality*, 54, 106-148.
- Chu, K. H. and Murrmann, S.K. (2006). Development and validation of the hospitality emotional labor scale. *Tourism Management*, 27, 1181-1191.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (1985). The general causality orientations scale: selfdetermination in Personality. *Journal of Research in Personality*, 19, 109-134.
- Dunlap, R. E., Van Liere, K. D., Mertig, A.G. & Jones, R.E. (2000). Measuring endorsement of the New Ecological Paradigm: A revised NEP scale. *Journal of Social Issues*, 56: 425-442.
- Dunlap, R. E. & Jones, R. E. (2003). Environmental attitudes and values. In R. Fernández-Ballesteros (Ed.), *Encyclopedia of Psychological Assessment*, 1, 364-369. London: Sage.
- Eriksson-Zetterquist, U. (2007). Editorial: Gender and New Technologies. *Gender, Work and Organization*, 14: 305-311.
- Goldenberg, J. L., Pyszczynski, T., Greenberg, J., & Solomom, S. (2000). Fleeing the body: A terror management perspective on the problem of human corporeality. *Personality and Social Psychology Review*, 4, 200-218.
- Hungerford, H.R. & Volk, T.L. (1990). Changing learner behaviour through Environmental Education. *Journal of Environmental Education*, 21,8-21.
- Maloney, M. P. & Ward, M. P. (1973). Ecology: Let's hear it from the people- An objective scale for measurement of ecological attitudes and knowledge. *American Psychologist*, 28, 583-586.
- Milfont, T. (2007). *Psychology of Environmental Attitudes: A cross-cultural study of their content and structure*, Ph.D. Thesis, The University of Auckland, New Zealand.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Ρούσσο, Π. & Τσαούσης, Γ. (2002). *Στατιστική εφαρμοσμένη στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Schwartz, S. H. (1977). Normative influences on altruism. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in Experimental Social Psychology*, 221-279. New York: Academic.
- Schwartz, S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and contents of human values? *Journal of Social Issues*, 50, 19-45.
- Stern, P. C. & Dietz, T. (1994). The value basis of environmental concern. *Journal of Social Issues*, 50, 65-84.
- Van Liere, K. D. & Dunlap, R. E. (1978). Moral norms and environmental behavior: An application of Schwartz's norm activation model to yard burning. *Journal of Applied Social Psychology*, 8, 174-188.
- Weigel, R. & Weigel, J. (1978). Environmental concern: The development of a measure. *Environment and Behavior*, 8, 3-15.

Wilson, E. O. (1984). *Biophilia: The human bond with other species*. Cambridge: Harvard University Press.

7^ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.

Υπό την Αιγίδα του Υ.ΠΟ.ΠΑΙ.Θ. και της
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ UNESCO

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Εκπαίδευση για την Αειφορία

Αλλάζοντας στάσεις και συμπεριφορές
μέσα από εκπαιδευτικά προγράμματα, έρευνα,
σχολικά δίκτυα, δράσεις και δραστηριότητες στην Ελλάδα

Βόλος, 8-10 ΜΑΪΟΥ 2015

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Δωροθέα Κολυδρίνη, Αντιπεριφερειάρχης Π.Ε. Μαγνησίας

Αχιλλέας Μπέος, Δήμαρχος Βόλου

Μαρία Σακελλαρίου, Κοσμήτορας της Σχολής Γεωπονικών Επιστημών

Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Αναστασία Ξυλόκοτα, Προϊσταμένη Τμήματος Δ' Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Δ/νσης ΣΠ.Ο.Δ.Ε.

Υ.Π.Ο.ΠΑΙ.Θ.

Ελένη Αναστασοπούλου, Περιφερειακή Διευθύντρια Π.Ε. και Δ.Ε. Θεσσαλίας

Θεοδώρα Μητσιάνη, Διευθύντρια Π.Ε. Μαγνησίας

Γεώργιος Δοδοντσάκης, Διευθυντής Δ.Ε. Μαγνησίας

Κων/νος Βολιώτης, Περιβαλλοντική Πρωτοβουλία Μαγνησίας, Ιδρυτικό μέλος Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.

Καίτη Δουμπιώτη, πρώην Υπεύθυνη Π.Ε. Δευτεροβάθμιας Εκπ/σης Μαγνησίας, Ιδρυτικό μέλος

Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος Επισημονικής Επιτροπής:

Παρασκευόπουλος Στέφανος, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Μέλη:

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης: Γεωργόπουλος Αλέκος, Μαζάρης Αντώνιος, Παντής Ιωάννης, Ράγκου Πολυξένη, Ταμουτσέλη Κων/να

Πανεπιστήμιο Αθήνας: Δασκολιά Μαρία, Καζάνης Δημήτριος, Καρτάλης Κώστας, Λέκκας Ευθύμιος, Σκορδούλης Κων/νος, Σκούλλος Μιχαήλ, Φλογαίτη Ευγενία

Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων: Πλακίτση Κατερίνα

Πανεπιστήμιο Αιγαίου: Κόκκορης Γεώργιος

Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών: Καραμάνος Ανδρέας

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας: Παπαδοπούλου Πηνελόπη

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας: Βαφειδης Δημήτρης, Ματσιώρη Στέλλα, Δαναλάτος Νίκος

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης: Δημητρίου Αναστασία, Μόγιας Αθανάσιος

Πανεπιστήμιο Κρήτης: Καλαϊτζιδάκη Μαριάννα

Πανεπιστήμιο Κύπρου: Κορφιάτης Κωνσταντίνος

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο: Φέρμελη Γεωργία

Βοτανικός Κήπος Διομήδους: Βαλλιανάτου Ειρήνη

Υπεύθυνοι Π.Ε. & Σχ. Δραστηριοτήτων - Υπεύθυνοι & Εκπαιδευτικοί Κ.Π.Ε. – Σχολικοί Σύμβουλοι - Εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης:

Αγγελίδης Ζήσης, Αγγελίδου Ευαγγελία, Αθανασάκης Αρτέμης, Αναστόπουλος Χρήστος, Δαρδιώτη Αντωνία, Ζυγούρη Έλενα, Ιωάννου Θάνος, Καλαϊτζίδης Δημήτρης, Κανδεράκη Μαριάννα, Κάτσεων Χριστίνα, Μανδρίκας Αχιλλέας, Μαρδίρης Θεόδωρος, Μεσσάρης Διονύσιος, Μινώτου Χαρίκλεια, Μπαζίγου Αικατερίνη, Νικολάου Κωνσταντίνος, Ορεινός Θεόδωρος, Παπαζήση Χριστίνα, Παπαϊωάννου Ιωάννα, Παυλικάκης Γιώργος, Περδικάρη Σοφία, Πήλιουρας Παναγιώτης, Σπαρτινού Μαρία, Σπυροπούλου Δήμητρα, Στεφανή Χριστίνα, Σωτηράκου Μαρία, Σωτηροπούλου Δήμητρα, Τρικαλίτη Αγγελική, Τσαλίκη Ελισάβετ, Φουσέκη Ευσταθία, Χατζηλεοντιάδου Σοφία, Χριστοπούλου Ευσταθία

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Πρόεδρος Δ.Σ. & Οργανωτικής Επιτροπής

Μαρδίρης Θεόδωρος

Τακτικά & Αναπληρωματικά μέλη του Δ.Σ. της Ένωσης

Πλακονούρη Διονυσία, Σφακιανάκη Μαρία, Στυλιάδης Κων/νος, Βλάχου-Βρέτου Ειρήνη, Φαραγγιτάκης Γιώργος, Δρακοπούλου Μαρία, Στεφανόπουλος Νίκος, Βλάχος Γιάννης, Λεμπέσης Κυριάκος, Ορεινός Θεόδωρος, Τραγαζίκης Παναγιώτης

Άλλα μέλη της Ένωσης: Γρηγορίου Μαγδαληνή

Εκπρόσωποι Παραρτημάτων

Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε. ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

Καραγιάννης Αθανάσιος, Καρελλά Αθανασία (αναπληρωματική)

Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε. ΑΤΤΙΚΗΣ

Μάγδα Σπανού, Φώκου Ιωάννα (αναπληρωματική)

Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε. ΗΠΕΙΡΟΥ

Μαριάννα Νάστου, Σοφία Παπακίτσου (αναπληρωματική)

Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε. ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

Πηνελόπη Αβούρη, Βασίλειος Πρασάς (αναπληρωματικός)

Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε. ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Βέρα Αβραμίδου, Κατερίνα Αφεντούλη (αναπληρωματική)

Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε. ΕΒΡΟΥ

Σοφία Τσιροπούλου, Απόστολος Ιωαννίδης (αναπληρωματικός)

Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Λελούδα Καραβά, Δημήτρης Δημητρίου (αναπληρωματικός)

Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε. ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Θωμάς Τσούλης, Νίκος Νάνης (αναπληρωματικός)

Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε. ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Αντωνοπούλου Ελένη, Παπασωτηροπούλου Κων/να (αναπληρωματική)

Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε. ΚΡΗΤΗΣ

Ζαχαρένια Κεφαλογιάννη, Κωνσταντίνα Παπαδογιαννάκη (αναπληρωματική)

ΤΟΠΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ

Καραδήμας Κωνσταντίνος, Γαϊτάνας Κωνσταντίνος, Αθανασούλης Ιωάννης, Καραγιάννης Ηρακλής, Μακέλη Γραμματή, Σπανοπούλου Αικατερίνη, Γούλα Μαρία, Αντωνίου Όλγα, Κολτσιδόπουλος Ευριπίδης, Σιάφης Πέτρος, Αργυρίου Αφροδίτη, Αντωνίου Αντώνιος

Αναπληρωματικοί

Γκαβέρα Μαρία, Κυπαρισσάκος Δημήτριος

Το 7ο Συνέδριο της Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε. τελεί υπό την αιγίδα του Υ.ΠΟ.ΠΑΙ.Θ. και της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής για την UNESCO

Παρασκευή 8 Μαΐου 2015
Αμφιθέατρο «Γιάννης Κορδάτος» Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

15:30-17:30 Προσέλευση - Εγγραφές

Εναρξη Συνεδρίου

Προεδρείο:
Θ. Μαρδίρης, Πρόεδρος Δ.Σ. Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.
Μ. Σφακιανάκη, Γενικός Γραμματέας Δ.Σ. Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.
Αν. Ξυλόκοτα, Προϊσταμένη Τμήματος Δ' Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Δ/νσης Σ.Π.Ο.Δ.Ε. Υ.ΠΟ.ΠΑΙ.Θ
Σ. Παρασκευόπουλος, Πρόεδρος Επιστημονικής Επιτροπής
Αθ. Καραγιάννης, Πρόεδρος Δ.Ε. Παραρτήματος Μαγνησίας

17:30-18:00 **Χαιρετισμοί προσκεκλημένων επισήμων**

18:00-18:30 Δρ. Θωδωρής Μαρδίρης, Πρόεδρος Δ.Σ. Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε. Η Ταυτότητα του Συνεδρίου

18:30-18:45 Κώστας Στυλιάδης, Ταμίας Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε. Το ηλεκτρονικό περιοδικό της Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.: Για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

18:45-19:00 Αθανάσιος Καραγιάννης, Πρόεδρος Παραρτήματος Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε. Μαγνησίας Το Παράρτημα Μαγνησίας της Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε.

19:00-19:30 Στέφανος Παρασκευόπουλος Αλλαγή Στάσεων και Συμπεριφορών μέσω της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης - Η Γνωστική Προσέγγιση

19:30-20:00 Αναστασία Ξυλόκοτα Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα

20:00-20:30 Ιωάννης Παντής Αειφορική Διαχείριση και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

20:30-21:15 **Ερωτήσεις - Συζήτηση**

Σάββατο 9 Μαΐου 2015
Γεωπονική Σχολή Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Συνεδρία 1η: Εκπαιδευτική Έρευνα
Αμφιθέατρο Α

Προεδρείο: Αθανάσιος Μόγιας, Πολυξένη Ράγκου

09:00-09:15 Διερεύνηση της ετοιμότητας των φιλολόγων αναφορικά με την αποτελεσματική ενσωμάτωση των χαρακτηριστικών της εκπαίδευσης για την αειφόρο ανάπτυξη στη διδασκαλία της λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο όπως αυτή προτείνεται στα προγράμματα Μαρία Ηλία

	σπουδών του Νέου Σχολείου: Η περίπτωση των φιλολόγων στα πιλοτικά γυμνάσια της Στερεάς Ελλάδας	
09:15-09:30	Δυνητικά οφέλη από την άσκηση σε φυσικό περιβάλλον	<u>Κων/να Χρήστου</u> , Δημήτριος Μπέλλος
09:30-09:45	Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Δήμου Ελασσόνας για τα Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης	Σοφία Πουλιώτη
09:45-10:00	Αξιολόγηση εργαλείου διερεύνησης Περιβαλλοντικών Στάσεων: μία πρώτη προσέγγιση σε εκπαιδευτικούς Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	<u>Νικόλαος Γαβριδάκης</u> , <u>Αθανάσιος Μόγιας</u> , Γεωργία Νικολαΐδου
10:00-10:15	Γνώσεις, στάσεις και αντιλήψεις εκπαιδευτικών Α'θμιας Εκπαίδευσης για τους γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς και τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα	Δημήτριος Κοντοστάνος
10:15-10:30	Φύλο και ειδικότητα των εκπαιδευτικών που υλοποίησαν Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην Κρήτη, κατά την ενδεκαετία 2003-2014	Κωνσταντίνα Αρετάκη, <u>Πολυξένη Ράγκου</u> , Νικόλαος Ανδρεαδάκης
10:30-10:45	Η συμβολή των προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στις γνώσεις, στάσεις και συμπεριφορές μαθητών λυκείων	Θ. Αντωνίου, Μ. Καλαϊτζιδάκη, Π. Μιχαηλίδης
10:45-11:00	Το Θεατρικό Παιχνίδι ως εκπαιδευτικό εργαλείο απόκτησης γνώσεων στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση	<u>Νικόλαος Τσατταλιός</u> , Ευαγγελία Μουλά
11:00-11:30	Διάλειμμα	
Συνεδρία 2η: Σχολικά Προγράμματα Π.Ε. Αμφιθέατρο Β		

Προεδρείο: Αχιλλέας Μανδρίκας, Διονυσία Πλακονούρη

09:00-09:15	Περιβαλλοντικό πρόγραμμα «Ελιά, το πολύτιμο δέντρο»	<u>Βασιλική Βέλκου</u> , Αικατερίνη Γκουτζιομήτρου
09:15-09:30	«Η κυρία Ανακύκλωση και οι φίλοι της» ένα περιβαλλοντικό πρόγραμμα	<u>Όλγα Βλάχου</u> , Αριάδνη Κοκκινάκη, Αθανασία Κούστα
09:30-09:45	Υπαίθριες δραστηριότητες και περιβάλλον	Βασιλική Κουκουλιάκα, Βασίλειος Καλογιάννης
09:45-10:00	Περιβαλλοντικό πρόγραμμα: «Κλιματική αλλαγή, οικονομική ενέργεια ως ενεργός πολίτης: μια διαθεματική προσέγγιση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, Ε' τάξη»	<u>Μαρία Μπιμπούδη</u> , Δημήτριος Γκότζος

10:00-10:15	Μετασηματισμός του 21ου Δημοτικού Σχολείου «Λέλα Καραγιάννη» σε αειφόρο και ο ρόλος της ηγεσίας	Ιωάννα Χαλκιά, <u>Κωνσταντίνα Μποζονέλου</u> , Μαρία Κελεπούρη
10:15-10:30	Καλλιέργω, παράγω, τυποποιώ	<u>Δήμητρα Γκούλη</u> , Θεμιστοκλής Απασιδής
10:30-10:45	Αρωματικά φυτά και βότανα	Αικατερίνη Γναφάκη
10:45-11:00	Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης: «Κομποστοποίηση – Ανακύκλωση στερεών απορριμμάτων»	<u>Αντιγόνη Λάμπρου</u> , Ελευθερία Τσιούρη, Κυριακή Παπαδοπούλου
11:00-11:30	Διάλειμμα	
Συνεδρία 3η: Διδακτική μεθοδολογία και προτάσεις Αμφιθέατρο Γ		

Προεδρείο: Ιωάννα Παπαϊωάννου, Κωνσταντίνος Καραδήμας

09:00-09:15	Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Θρησκευτική Αγωγή: Αξιοποιώντας την οικολογική διάσταση του Μαθήματος των Θρησκευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην υλοποίηση Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης	<u>Αντώνιος Μαζνέικος</u> , Πασχάλης Γκίριμπας
09:15-09:30	Το Παιχνίδι Πολύτιμο Παιδαγωγικό Εργαλείο για την Περιβαλλοντική Αγωγή - Εκπαίδευση	Κωνσταντίνα Παπαδογιαννάκη
09:30-09:45	Ο ρόλος των μύθων σε προγράμματα Π.Ε.	Κωνσταντίνα Κιζήλου
09:45-10:00	Η Εκπαίδευση για την Αειφορία και η Δραματική Τέχνη στην Εκπαίδευση	<u>Δήμητρα Μπία</u> , Πηνελόπη Αβούρη
10:00-10:15	Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και αναλυτικό πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου: Εκπαιδευτικές δραστηριότητες με θέμα το νερό και τις κρήνες του Πηλίου	Κατερίνα Σπανοπούλου
10:15-10:30	Το Φωτοκόμικ στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση	<u>Μαρία Γιανναδάκη</u> , Σοφία Βάρελη, Αλέξανδρος Βλάσσης, Αρτεμισία Μπριασούλη
10:30-10:45	Περιβαλλοντική ορολογία: Μια διαγλωσσική/διεπιστημονική προσέγγιση στο πλαίσιο της σχολικής εκπαίδευσης	Δέσποινα Καραδήμου
10:45-11:00	Αξιολόγηση μίας Διδακτικής Παρέμβασης Βασισμένης σε Παιγνιώδεις και Υπαίθριες Κινητικές Δραστηριότητες για την Περιβαλλοντική Αγωγή στο Νηπιαγωγείο	<u>Αλεξάνδρα Κοσκολού</u> , Χαρίλαος Κουθούρης
11:00-11:30	Διάλειμμα	

Συνεδρία 4η: Διδακτική μεθοδολογία και προτάσεις και Ειδική Αγωγή
Αμφιθέατρο Α

Προεδρείο: Ντίνα Ταμουτσέλη, Γιώργος Φαραγγιτάκης

11:30-11:45	Εισαγωγή στις θετικές και αρνητικές αναδράσεις της Κλιματικής Αλλαγής με προσομοίωση NetLogo	<u>Γεώργιος Γκαράς</u> , Μαρία Βλάσση, Δημήτριος Γιάτας
11:45-12:00	«Ο κήπος του ΚΠΕ – το πράσινο στην πόλη»: μεθοδολογική και εννοιολογική ανάλυση του εκπαιδευτικού προγράμματος του ΚΠΕ Αργυρούπολης	Γιώργος Φαραγγιτάκης, Θεμιστοκλής Σμπαρούνης, <u>Αφροδίτη Κατσιγιάννη</u> , Μιχάλης Φωτιάδης, Βασίλης Κωνσταντινίδης, Μαρία Δρακοπούλου
12:00-12:15	Περίπατος σε αστικά ηχοτοπία: μια διδακτική πρόταση	Κατερίνα Δ. Σχοινά
12:15-12:30	Η Συστημική Δυναμική στην Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία - Μια διδακτική πρόταση	<u>Ευσταθία Κυροδήμου</u> , Γεώργιος Φεσάκης, Ευγενία Φλογαίτη
12:30-12:45	ΤΠΕ και Βιώσιμο Σχολείο: Η ιστοξερευνήση ως εργαλείο αλλαγών στον εκπαιδευτικό και φυσικό χώρο του σχολείου	<u>Γεώργιος Μπασματζίδης</u> , Ντίνα Ταμουτσέλη
12:45-13:00	Το παιδικό οικολογικό βιβλίο ένα άριστο μέσο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και αγωγής	Αλίκη Καζταρίδου
13:00-13:15	Λίμνη - Λεκάνη Απορροής – Διαχείριση Μια Εκπαιδευτική Πρόταση του Κ.Π.Ε. Καστοριάς	Θ. Α. Μαρόδης, Μ. Γρηγορίου, <u>Α. Ατζέμη</u> , Κ. Τζέρπος, Α. Πισιώτη, Α. Βασιλείου
13:15-13:30	Η επίδραση ενός «μουσικού περιπάτου» στο αστικό και περιαστικό πράσινο. Στάσεις, συναισθήματα και δεξιότητες παιδιών με σύνδρομο Asperger: Μελέτη περίπτωσης	<u>Μαρία Αδαμοπούλου</u> , Μαριάννα Χατζημιχαήλ, Αναστασία Κυριακοπούλου, Αλεξάνδρα Οικονόμου
13:30-13:45	Δύο συνεργαζόμενα Περιβαλλοντικά Προγράμματα Ειδικής Αγωγής	Χριστίνα Διαμαντοπούλου, Στάθης Δουσόπουλος
13:45-14:00	Τα Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης του ΚΠΕ Στυλίδας - Υπάτης ως Παιδαγωγικό Εργαλείο και στην Ειδική Αγωγή	<u>Μαρίνα Παπαγεωργίου</u> , Γεώργιος Κουραβάνας, Παναγιώτης Κουτμάνης, Κωνσταντίνος Αγγελής, Αικατερίνη Κωνσταντίνου

Συνεδρία 5η: Θεωρία της Π.Ε. και της Ε.Α.Α. και Ερευνητικά projects
Αμφιθέατρο Β

Προεδρείο: Αγγελική Τρικαλίτη, Γιώργος Παυλικάκης

11:30-11:45	Τοπική Γνώση και Αυτάρκεια για την Αειφορία στα πλαίσια της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης	Ιωάννα Κάκαλου
-------------	---	----------------

11:45-12:00	Η συμβολή της σύγχρονης σχολικής θρησκευτικής αγωγής στην εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία	π. Ευάγγελος Η. Μαρκαντώνης
12:00-12:15	«Η ανάγκη σύνδεσης της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Εκπαίδευση για την Αειφορία) με την Περιβαλλοντική Ηθική και την Εκπαίδευση Αξιών»	Ζαχαρένια Κεφαλογιάννη
12:15-12:30	Οφέλη από την εφαρμογή Συστημάτων Περιβαλλοντικής Διαχείρισης σε Εκπαιδευτικές Μονάδες	<u>Δημήτριος Μπέλλος</u> , Κωνσταντίνα Χρήστου, Παρασκευή Αλεξίου
12:30-12:45	Οικονομικές – Οικολογικές Θεωρητικές Απόψεις και Αειφόρος Ανάπτυξη	Γιώργος Παυλικάκης
12:45-13:00	Η συμβολή ενεργών πολιτών στην διαμόρφωση νέων αξιακών προτύπων αειφορικής τουριστικής ανάπτυξης	Νεζάμ Τζαμπερής
13:00-13:15	Αξιοποίηση των σχολικών καινοτομιών στο πλαίσιο του Αειφόρου Ελληνικού Σχολείου	<u>Αγγελική Τρικαλίτη</u> , Ευαγγελία Αγγελίδου
13:15-13:30	Διασύνδεση της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με τη Φυσική Αγωγή	<u>Αγγελική Τζιατζιά</u> , Ιφιγένεια Αλβανού
13:30-13:45	Η ανάδειξη και συμβολή των σχέσεων οικολογίας και οικονομίας στην υπέρβαση της σημερινής κρίσης των ηθικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών αξιών	Αρτέμης Μ. Αθανασάκης
13:45-14:00	Ερευνητική σχεδίαση, εφαρμογή και αξιολόγηση των ήπιων μορφών ενέργειας στα σχολικά προγράμματα Λυκείου	<u>Αναστάσιος Α. Αλεβίζος</u> , Αρτέμης Μ. Αθανασάκης

**Συνεδρία 6η: Κ.Π.Ε. και Υπεύθυνοι Π.Ε. & Σχ. Δραστηριοτήτων
Αμφιθέατρο Γ**

Προεδρείο: Μαρία Σφακιανάκη, Σοφία Τσιροπούλου

11:30-11:45	Το διοικητικό, οργανωτικό, υποστηρικτικό και επιμορφωτικό έργο των Υπευθύνων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Η περίπτωση του Τμήματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Διεύθυνσης Π.Ε. Β' Αθήνας	Δημήτριος Γκότζος, Γεώργιος Ποταμιάς
11:45-12:00	Η αρχιτεκτονική πάει σχολείο	<u>Ιωάννα Παπαϊωάννου</u> , Πηνελόπη Σακοβέλη, Ανδρέας Λάζαρης
12:00-12:15	Με φόρμες, χρώματα, ιδέες και εμπειρίες "μιλάμε" για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση	<u>Πηνελόπη Σακοβέλη</u> , Ιωάννα Παπαϊωάννου
12:15-12:30	Ανάλυση προγραμμάτων Π.Ε. που υλοποιήθηκαν στη Δ' Αθήνας το σχολικό έτος 2013-2014	<u>Αλεξία Σπανουδάκη</u> , Αγγελική Αθανασακοπούλου, Σοφία Αθανασακοπούλου

12:30-12:45	Η Διαθεματικότητα στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και το πρόγραμμα του Κ.Π.Ε. Σικωνίων «Κλημέντι... και συ να ψάχνεις τον κρυμμένο θησαυρό»: Εννοιολογική και Μεθοδολογική Προσέγγιση	<u>Αβραάμ Αβραμόπουλος</u> , Γεώργιος Φωτόπουλος, Γεωργία Ματσούκα, Αναστάσιος Αποστολόπουλος, Κωνσταντίνος Αυγερινός
12:45-13:00	«Πού είναι οι Αξίες; Ψάξε... και θα τις βρεις...». Ένα νέο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα του Κ.Π.Ε. Κλειτορίας - Ακράτας για τις Αξίες στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και στην Εκπαίδευση για την Αειφορία	<u>Χαρίλαος Μοσχόπουλος</u> , Έλενα Ζωδιάτου
13:00-13:15	«Παράκτια Ελευσίνα... Μια γειτονιά του Σαρωνικού», ένα πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης του Κ.Π.Ε. Ελευσίνας. Εκπαιδευτικές προσεγγίσεις και προτάσεις	<u>Διονύσης Οικονόμου</u> , <u>Βασιλική Κόντου</u> , Πάνος Μπεγέτης, Ιωάννα Παπαλεξίου, Κωνσταντία Γαλανοπούλου
13:15-13:30	Ανακυκλώνω κι επιβιώνω: προγράμματα και δράσεις του Κ.Π.Ε. Αρχανών για τη διαχείριση απορριμμάτων	Στέργιος Χατζάκης, Παρθένα Μαυρογενίδου, Άννα Μαρτιμιανάκη, Ελένη Φανιουδάκη, Ειρήνη Δερμιτζάκη, <u>Μαρία Σφακιανάκη</u>
13:30-13:45	Το πρόγραμμα «Ελευσίνα, αστικό μονοπάτι για... μύστες της αειφορίας»: μια ολιστική προσέγγιση σε θέματα αστικής αειφορίας	Ιωάννα Παπαλεξίου, Κωνσταντία Γαλανοπούλου, <u>Πάνος Μπεγέτης</u> , Βασιλική Κόντου, Διονύσης Οικονόμου
13:45-14:00	Το Πρόγραμμα Π.Ε.: «Περιβαλλοντικό Μονοπάτι στην Πυρσόγιαννη»	Φίλιππος Καραμπίνας

Συνεδρία Παρουσίασης Αναρτημένων Ανακοινώσεων (Πόστερς)

Τα Πόστερς θα είναι αναρτημένα σε όλη τη διάρκεια του Συνεδρίου.

Οι συγγραφείς θα πρέπει να είναι παρόντες το Σάββατο 9/5/2015.

Ωρες: 17:30-19:30

Υπεύθυνοι: Ειρήνη Βλάχου-Βρέτου, Νικόλαος Νάνης, Λελούδα Καραβά, Μάγδα Σπανού, Βέρα Αβραϊμίδου

1.	<u>Το αειφορικό πλαίσιο των εθελοντών του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού</u>	<u>Αγγελική Αθανασακοπούλου</u> , Χαρίκλεια Κυριακάκη, Σοφία-Ειρήνη Αθανασακοπούλου
2.	Η συμβολή της πράσινης επιχειρηματικότητας στην αειφόρο ανάπτυξη	<u>Αικατερίνη Αλιακίζουλου</u> , Μαρία Θεοδορομανωλάκη, Δημήτριος Καραγκούνης, Θεόδωρος Αντωνίου
3.	Μετά από μία δεκαπενταετία υλοποίησης Περιβαλλοντικών Προγραμμάτων στα σχολεία Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του Ν. Λέσβου: Συνθετική ανασκόπηση	Βασιλική Βασιλάρου, <u>Μαρία Τζουρά</u> , Μαρία Καμμένου
4.	Καταγραφή Αντιλήψεων Μαθητών Σχετικά με τη Συμμετοχή τους σε Προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της Διεύθυνσης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Κοζάνης	Πολυξένη Βασιλειάδου, <u>Ιωάννης Κουρούς</u> , <u>Απόστολος Μαστροανέστης</u> , <u>Νικόλαος Μιχαηλίδης</u>

5.	Περιβαλλοντικό παιχνίδι «Αλλάζω για το κλίμα»	<u>Κωνσταντίνος Γαϊτανάς</u> , Αθανάσιος Καραγιάννης, Γραμματή Μακέλη
6.	Η Ιστοεξερεύνηση ως εργαλείο αξιοποίησης πληροφοριών: Ανάπτυξη εφαρμογής στη διαχείριση του υδροτόπου της Μπουμπουλήθρας	Ευθύμιος Γεωργούσης
7.	Εκπαιδευόμενος... για το περιβάλλον	<u>Γεωργία Γιάνκου</u> , <u>Μαρίνα Κουμουτσάκου</u>
8.	Απόψεις εκπαιδευτικών για τις ερευνητικές εργασίες στο Λύκειο με θέματα Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης	<u>Ηλιάννα Γωγάκη</u> , Βασίλης Παπαβασιλείου
9.	Οργανωτική Υποστήριξη Κ.Π.Ε.: οφέλη, δυσχέρειες, προκλήσεις και λύσεις	Αθανάσιος Κ. Δεβετζίδης
10.	Αξιολόγηση προγραμμάτων Π.Ε. στο Ν. Πρέβεζας τη διετία 2011-13. Στάσεις και πρακτικές του εκπαιδευτικού πριν και μετά την υλοποίηση	Βαρβάρα Ζαντραβέλη
11.	Το θεατρικό παιχνίδι ως εκπαιδευτικό εργαλείο στα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και αγωγής σταδιοδρομίας	<u>Νεκτάριος Καντανολέων</u> , Αικατερίνη Αλιακίζογλου
12.	«Γνωρίζοντας το περιαστικό δάσος της πόλης μας» Εκπαιδευτικό πρόγραμμα Κ.Π.Ε.	<u>Ιωάννης Κεβροκίδης</u> , <u>Νικόλαος Νάνης</u> , Βασιλική Σωτηριάδου
13.	Οι δέσεις στα ρέματα της Τσαριτσάνης – Ελασσόνας - προστατευόμενα μέρη τοπίου	Αικατερίνη Κόνιαρη
14.	Η μη τυπική εκπαίδευση στην υπηρεσία της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη: Το παράδειγμα του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Κρήτης	Μαρία Κριτωπάκη & Αθανάσιος Μόγιας
15.	Πράσινα επαγγέλματα: από τη σκοπιά ενός Περιβαλλοντικού Προγράμματος και ενός Προγράμματος Πολιτιστικών Θεμάτων	<u>Ουρανία Μακαρίου</u> , <u>Ιωάννης Κεβροκίδης</u> , Αφροδίτη Μασώτου
16.	Πράσινη Εκπαίδευση και Ανάπτυξη: Αξιοποίηση των Ελληνικών Αρωματικών και Φαρμακευτικών Φυτών στις Κυκλάδες	Ελένη Μαλούπα, Ευρώπη-Σόφια Δαλαμπίρα, Λίνα Πατσιούρα
17.	Ανακυκλώνοντας καλλιτεχνικά: Το παράδειγμα της συνεργασίας του Κ.Π.Ε. Βεύης - Μελίτης με το Τ.Ε.Ε.Τ. Φλώρινας και εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Φλώρινας	<u>Νικόλαος Νάνης</u> , Δήμητρα Γκούλη, Βασιλική Σωτηριάδου
18.	Η προτεραιότητα των στόχων που θέτουν οι εκπαιδευτικοί δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης	Στέφανος Οικονόμου
19.	Η συμβολή της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στη διαμόρφωση στάσεων, νοοτροπιών και χαρακτήρων μέσα	<u>Ελένη Πανάγου</u> , Δέσποινα Ζαχαριάδου, Γαρυφαλλιά

	από την εκπαιδευτική διαδικασία	Κλειάσιου
20.	Διερεύνηση παραγόντων που επηρεάζουν την περιβαλλοντικά υπεύθυνη συμπεριφορά των μαθητών/τριών	<u>Ιωάννης Πιπεροάκης</u> , Χαρίκλεια Κυριακάκη, Δημήτριος - Χρήστος Κοντοστάνας
21.	Ταξιδεύοντας στην πόλη μου: Πόθια Καλύμνου	Ευδοκία Πλάτση
22.	Πράσινη γωνιά... μες τη γειτονιά	<u>Ζωή Πολυχρόνου</u> , Ασημίνα Καραμούζη
23.	Αποικοδόμηση και ανακύκλωση: οι αντιλήψεις που φέρουν τα νήπια και τα παιδιά α' σχολικής ηλικίας	Βασιλική Πούλλου, Αικατερίνη Αντύπα
24.	Η προώθηση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης μέσω των ερευνητικών εργασιών (project) στο Λύκειο	Δέσποινα Στύλα
25.	Η περιβαλλοντική εκπαίδευση ως στάση ζωής μέσα από τα μάτια των μαθητών του νομού Δράμας	Αναστασία Τσοκαταρίδου
26.	Περιβαλλοντική εκπαίδευση, φυσική αγωγή και λαϊκή παράδοση: η περίπτωση του τοπικού θεματικού δικτύου της Διεύθυνσης Π.Ε. Θεσπρωτίας «Παραδοσιακά κινητικά παιχνίδια στο φυσικό περιβάλλον»	Χριστίνα Τσώνη
27.	Τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο ελληνικό διαδίκτυο και η αναφορά τους στην αειφορία	<u>Αντώνιος Φαναριώτης</u> , Ευάγγελος Φιλιππίδης
28.	Μια περιβαλλοντική προσέγγιση με φόντο την Αειφορία	Ελένη Φανιουδάκη
29.	Οι αρχές μιας εναλλακτικής προσέγγισης στην περιβαλλοντική εκπαίδευση	Μυρτώ Φοίφα
30.	Οι μαθητές δρουν και αποκτούν περιβαλλοντική συνείδηση στο πλαίσιο του Πρότυπου Πειραματικού δημοτικού σχολείου	Αγγελική Χειλάκη, Κωνσταντίνα Λιόντου
31.	1ο Θερινό «Πανεπιστήμιο» στις Οινούσες: Ένα αειφορικό πρόγραμμα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών με θέμα: ΑΕΙΦΟΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ - ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ: Όλοι νοιαζόμαστε, όλοι συμμετέχουμε»	<u>Κατερίνα Χουλιαρά</u> , Αγγελική Τρικαλίτη
32.	Βιωματική Προσέγγιση με Καλλιτεχνικές Δραστηριότητες και Χειροποίητο Επιτραπέζιο Παιχνίδι στο Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Αγωγής «Παραδοσιακή Διατροφή και Βότανα της Τήλου»	Χαρά Χρυσανθάκη

**Συνεδρία 7η: Εκπαιδευτική Έρευνα
Αμφιθέατρο Α**

Προεδρείο: Μαριάννα Κανδεράκη, Μαριάννα Καλαϊτζιδάκη

17:30-17:45	Τα νοητικά μοντέλα μικρών παιδιών για την αντιμετώπιση της ρύπανσης και την	Ιφιγένεια Ηλιοπούλου
-------------	---	----------------------

	προσωπική συμβολή τους	
17:45-18:00	Η προσέγγιση της έννοιας του περιβάλλοντος μέσα από τα Βιβλία της Μελέτης Περιβάλλοντος της Γ' και Δ' Τάξης	Μόρφω Χρόνη, <u>Πολυξένη Ράγκου</u>
18:00-18:15	Ο σχολικός κήπος ως εκπαιδευτικό εργαλείο: οι απόψεις των δασκάλων του νομού Χανίων	<u>Μεταξία Καρολεμέα</u> , Μαριάννα Καλαϊτζιδάκη, Μιχάλης Λιναρδάκης
18:15-18:30	Η σχολική αυλή ως πεδίο διεύρυνσης του χώρου διδασκαλίας	<u>Ιωάννης Γαρίτσος</u> , Ντίνα Ταμουτσέλη
18:30-18:45	Το παιχνίδι ως μέσο για την απόκτηση και τη διατήρηση γνώσεων σε θέματα περιβάλλοντος για το αστικό και περιαστικό πράσινο	<u>Μαριάννα Χατζημιχαήλ</u> , Όλγα Κούλη, Μαρία Μιχαλοπούλου
18:45-19:00	Τέχνη & Περιβάλλον: Μελέτη για την επίδραση της διδασκαλίας περιβαλλοντικών ζητημάτων μέσω έργων τέχνης	<u>Μαριάννα Κανδεράκη</u> , Γεωργία Καλύβα, Κασσιανή Μπουκοβάλα, Σταυρούλα Στρουμπούλη
19:00-19:30	Διάλειμμα	
Συνεδρία 8η: Σχολικά Προγράμματα Π.Ε. Αμφιθέατρο Β		
Προεδρείο: Μαριάννα Νάστου, Αθανάσιος Καραγιάννης		
17:30-17:45	Διεργασίες αλλαγής με οδηγό το όραμα της αειφορίας: η περίπτωση του 7ου Δημοτικού Σχολείου Αθήνας	<u>Μαρία Δαγιακίδου</u> , Αντιόπη Φραντζή, Ευδοκία Γεωργοπούλου, Ειρήνη Πανταζή, Σοφία Παπαδοπούλου
17:45-18:00	Εφαρμογή και αξιολόγηση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος για τη χρήση της ενέργειας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας	Ελένη Κωστέλου, Αφροδίτη Κατσιγιάννη
18:00-18:15	Η συνέργεια είναι ενέργεια για ένα βιώσιμο πλανήτη	Ιωάννα Φώκου
18:15-18:30	Περιβαλλοντική Εκπαίδευση – Εκπαίδευση για την Αειφορία στο Νηπιαγωγείο με τη χρήση των Τ.Π.Ε.: μια εφαρμογή στην πράξη	<u>Μαρία Ν. Παπαδοπούλου</u> , <u>Μαρία Ιωαννίδου</u>
18:30-18:45	Προσεγγίζοντας την ανακύκλωση διαθεματικά και ψηφιακά	<u>Ιωάννης Τουφιάτης</u> , <u>Μαρία Στιβακτάκη</u>
18:45-19:00	Καλύτερη ζωή: οικολογικά, οικονομικά, συμμετοχικά. Ενεργοί πολίτες με τη διαδικτυακή πλατφόρμα του WWF Ελλάς	Ελένη Σβορώνου
19:00-19:30	Διάλειμμα	

Συνεδρία 9η: Εκπαιδευτική Έρευνα
Αμφιθέατρο Γ

Προεδρείο: Πηνελόπη Παπαδοπούλου, Δήμητρα Σπυροπούλου

17:30-17:45	Αξιολόγηση εκπαιδευτικού υλικού και προγράμματος για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη σε θέματα που αφορούν την ενέργεια	<u>Δημήτριος Δικαιάκος</u> , Μιχαήλ Σκούλλος
17:45-18:00	Κινητή τηλεφωνία και μαθητές Γυμνασίου: Γνώσεις για την επίδραση της ακτινοβολίας στον άνθρωπο και το περιβάλλον και προφίλ χρήσης	Πέρσα Φώκιαλη, <u>Νικόλαος Τσατταλιός</u>
18:00-18:15	Κατασκευάζοντας ψηφιακές ιστορίες με θέμα την αειφόρο πόλη: μία πρόταση για την καλλιέργεια της συλλογικής δημιουργικότητας	<u>Ρέα Φλώρου</u> , Μαρία Δασκολιά
18:15-18:30	Διερεύνηση της πρόθεσης των μαθητών του 1ου ΕΠΑ.Λ. Φλώρινας για συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα Π.Ε. για την προστασία του περιβάλλοντος	<u>Άννα Δογούλη</u> , Ευγενία Φλογαΐτη
18:30-18:45	Το Εισαγωγικό Υπόβαθρο Εκπαιδευόμενων Εκπαιδευτικών στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση / Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη: Βασικά Χαρακτηριστικά	<u>Πηνελόπη Παπαδοπούλου</u> , Γεώργιος Μαλανδράκης, Κωνσταντίνος Γαβριλάκης
18:45-19:00	Η προσέγγιση θεμάτων φυσικού περιβάλλοντος και αειφορίας μέσα από τα σχολικά βιβλία των Αγγλικών στο Γυμνάσιο	<u>Μαρία Φάκα</u> , Βασίλης Παπαβασιλείου
19:00-19:30	Διάλειμμα	
Εργαστήριο 1		
19:30-21:00	Η «Φιλοσοφία για Παιδιά» ως εργαλείο στα προγράμματα για το Περιβάλλον και την Αειφορία	Βαρθάρα Βορούλλα
Εργαστήριο 2		
19:30-21:00	Διδακτικές μέθοδοι και τεχνικές στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση – από το brainstorming έως το project	Γιώργος Μπλιώνης
Εργαστήριο 3		
19:30-21:00	ΑΕΙΦΟΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ: Αειφορική Μεσογειακή Διατροφή	Περσεφόνη Τσιμάκη
Αριθμός συμμετεχόντων σε κάθε εργαστήριο: 20-25 άτομα Δηλώσεις συμμετοχής στη Γραμματεία του Συνεδρίου το Σάββατο 9/05, ώρες 09:30-11:30		

**Συνεδρία 10η: Εκπαιδευτική Έρευνα
Αμφιθέατρο Α**

Προεδρείο: Διονύσης Μεσσάρης, Παναγιώτης Τραγαζίκης

19:30-19:45	Αξιολογώντας τη χρήση των ΤΠΕ βασισμένη στην επιμόρφωση Β' επιπέδου, στο πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης: «Τα ποτάμια της Ελλάδας»	Σωτηρία Αλεξοπούλου, <u>Παναγιώτης Τραγαζίκης</u>
19:45-20:00	Διερεύνηση των διατροφικών αντιλήψεων των μαθητών - αλληλεπίδραση διατροφής και περιβάλλοντος	Όλγα Αναστασιάδου, <u>Νικόλαος Γαλάνης</u> , Παναγιώτα Μανταλιά
20:00-20:15	Περισσότερα Περιβαλλοντικά Προγράμματα στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: Ναι αλλά με ποια ποιοτικά χαρακτηριστικά;	<u>Μαρία Τζουρά</u> , Γιώργος Τσιρτσής, Κατερίνα Κλωνάρη
20:15-20:30	Ζητήματα Περιβαλλοντικής Ηθικής στην Ελληνική Εκπαιδευτική Πραγματικότητα	Μαριάννα Νάστου
20:30-20:45	Η Επαγγελματική Ταυτότητα Κυπρίων Εκπαιδευτικών Δημοτικής Εκπαίδευσης και η Σχέση τους με την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση	<u>Μαρία Χριστοδούλου</u> , Κωνσταντίνος Κορφιάτης

**Συνεδρία 11η: Σχολικά Προγράμματα Π.Ε., Δίκτυα Π.Ε.
Αμφιθέατρο Β**

Προεδρείο: Θάνος Ιωάννου, Θωμάς Τσούλης

19:30-19:45	Η θάλασσα και η πόλη: άνθρωπος και φύση σε διάλογο	Δέσποινα Δαραβίγκα, Σοφία Νίκα, Θωμαή Χουβαρδά
19:45-20:00	«Στης Κοζάνης τα σοκάκια» - Πρόγραμμα Π.Ε. 4ου Γυμνασίου Κοζάνης	Ελευθερία Παπαδέλη
20:00-20:15	Ένα πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Αγωγής συντελεί στην αφύπνιση της οικολογικής συνείδησης των εφήβων. Η περίπτωση των δύο Πρότυπων Πειραματικών Γυμνασίων Πειραιά	<u>Μαρία Χατζηγεωργίου</u> , <u>Ιωάννης Πολίτης</u>
20:15-20:30	Για τη βιωσιμότητα του πλανήτη πράσινες αυλές και πράσινες γωνιές	<u>Ζωή Τεολιμπάκου</u> , Αικατερίνη Σεκρετζή
20:30-20:45	Ιαματικές πηγές Θερμών Καλύμνου: η θερμή αγκαλιά της θάλασσας	Βασίλειος Καλογεράκης
20:45-21:00	Δίκτυα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης - Ευκαιρίες για συνεργασία. Η περίπτωση του τοπικού δικτύου: «Πώς θα μειώσω τα σκουπίδια μου;»	Θάνος Ιωάννου

**Συνεδρία 12η: Σχολικά Προγράμματα Π.Ε.
Αμφιθέατρο Γ**

Προεδρείο: Στέλλα Ματωιώρη, Κώστας Στυλιάδης

19:30-19:45	Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση σε συνθήκες εγκλεισμού (Σχολεία Φυλακών - 33ο Δημοτικό Σχολείο ΕΚΚΝ Βόλου)	<u>Αθανάσιος Καραγιάννης</u> , Κωνσταντίνος Καραδήμας
19:45-20:00	Ακολουθώντας τη ζωή σε έναν κάδο απορριμμάτων: μια ιστοριογραμμή (storyline) για τη διαχείριση απορριμμάτων στο νηπιαγωγείο	Ιφιγένεια Ηλιοπούλου
20:00-20:15	«Περπατώ περπατώ εις το δάσος...»: Υλοποίηση περιβαλλοντικού προγράμματος για την προστασία της δασικής πανίδας μέσα από την αξιοποίηση του παιδικού λογοτεχνικού βιβλίου "We ' re Going on a Bear Hunt"	<u>Μαρία Εμμανουηλίδου</u> , Δρ. Σοφία Εμμανουηλίδου
20:15-20:30	«Πλανήτης στο κόκκινο... Ευρωδιασώστες σε δράση»: Διαθεματικό πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο πλαίσιο των Teachers4Europe	Αγγελική Κουγιουρούκη
20:30-20:45	Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στο Ασβεστοχώρι, από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο	<u>Νικόλαος Βουδοισλής</u> , Αικατερίνη Αφεντούλη

Κυριακή 10 Μαΐου 2015
Γεωπονική Σχολή Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

**Συνεδρία 13η: Επιμόρφωση εκπαιδευτικών, Δια Βίου Μάθηση, Δίκτυα Π.Ε.
Αμφιθέατρο Α**

Προεδρείο: Αντωνία Δαρδιώτη, Κώστας Καρτάλης

10:00-10:15	Η ενδυνάμωση ως αποτέλεσμα συμμετοχής και μάθησης στην κοινότητα	<u>Μιχάλης Φωτιάδης</u> , Αλέξανδρος Γεωργόπουλος
10:15-10:30	Δημόσια παιδαγωγική και διαδικτυακή περιβαλλοντική επικοινωνία. Αξιολόγηση της ηλεκτρονικής καμπάνιας «Καλύτερη Ζωή» του WWF-Ελλάς	<u>Καλλιόπη-Στυλιανή Κοντιζά</u> , Μαρία Δασκολιά
10:30-10:45	Παρέμβαση για την αλλαγή στάσεων με στόχο τη βιώσιμη αστική κινητικότητα ενηλίκων στην περιοχή της Θεσσαλονίκης	<u>Φωτεινή Μίκικη</u> , Ανδρέας Οικονόμου
10:45-11:00	Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη μουσειακή εκπαίδευση	Αντωνία Παπαδάκη
11:00-11:15	Υποστηρίζοντας την αειφορία στα νησιά του Νοτίου Αιγαίου	<u>Διονύσιος Μεσσάρης</u> , Νεκτάριος Στελλάκης, Μαρκέλλα Παραμυθιώτου, Ζωή Αποστόλου

11:15-11:30	Το δίκτυο «Υδροκίνηση»	Μάρκος Νικολάου
11:30-11:45	Το δίκτυο «Αειφορική Τεχνολογία»	<u>Αλέξανδρος Βλάσσης</u> , Σοφία Βάρελη, Αρτεμισία Μπριασούλη, Μαρία Γιανναδάκη
11:45-12:00	Ο σχεδιασμός Προγράμματος Π.Ε. για την προστασία ενός απειλούμενου είδους και η συμβολή του θεσμού των Δικτύων. Το Τοπικό Θεματικό Δίκτυο Π.Ε. «Η Νανόχηρνα στην Κερκίνη»	<u>Ευγενία Πανώριου</u> , Ιωάννης Πούλιος, Σοφία Ευθυμιάδου
12:00-12:30	Διάλειμμα	

**Συνεδρία 14η: Δίκτυα Π.Ε., Επιμόρφωση εκπαιδευτικών, Εκπαιδευτική Έρευνα
Αμφιθέατρο Β**

Προεδρείο: Κώστας Κορφιάτης, Διονυσία Πλακονούρη

10:00-10:15	«Σχολεία με κήπο» - όταν ανθίζουν οι ιδέες	<u>Διονυσία Πλακονούρη</u> , Δημήτρης Δημητρίου, Λελοούδα Καραβά, Αφροδίτη Χριστοπούλου
10:15-10:30	Η εμπειρία ενός Τοπικού Δικτύου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για τους σχολικούς κήπους	Αλεξάνδρα Τσίγκου
10:30-10:45	Η συμβολή των Τοπικών Θεματικών Δικτύων Π.Ε. των Διευθύνσεων Α'/θμιας και Β'/θμιας Εκπαίδευσης Γ' Αθήνας με θέμα τους "Σχολικούς Κήπους" στην απόκτηση γνώσεων και στην ανάδειξη συνεργασιών μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών	<u>Ελένη Νιάου</u> , Ιωάννα Ντίνου
10:45-11:00	Ταξίδι στον Κόσμο της Καλλιέργειας της Γης: Αναστοχασμοί Μαθητών Δημοτικής Εκπαίδευσης από τη Συμμετοχή τους στη Δημιουργία Σχολικού Λαχανόκηπου	<u>Στέλλα Πέτρου</u> , Κωνσταντίνος Κορφιάτης
11:00-11:15	Η Ανάπτυξη Φιλο-Περιβαλλοντικών Κινήτρων σε Μαθητές Δημοτικού μετά την Συμμετοχή τους στο Περιβαλλοντικό Πρόγραμμα Δράσης: «Σχολικοί Λαχανόκηποι: Σκέφτομαι, Συνεργάζομαι, Δρω»	<u>Άνθη Χριστοδούλου</u> , Στέλλα Πέτρου
11:15-11:30	Η Αστική Γεωργία ως εργαλείο και αντικείμενο της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη	<u>Δέσποινα Μπάμπου</u> , Ευγενία Φλογαίτη
11:30-11:45	Το βιβλίο «Ζιζάνια ελληνικών πόλεων: συνανθρωπιστικά φυτά στο αστικό και περιαστικό περιβάλλον» ως εργαλείο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης	<u>Αικατερίνη Αφεντούλη</u> , Νίκος Κρίγκας, Πέτρος Λόλας
11:45-12:00	Η συμβολή της Εκπαίδευσης για την Αειφορία στην πρόληψη και τη διαχείριση οικονομικών ή και επισιτιστικών κρίσεων: το παράδειγμα του Δικτύου	Πέτρος Γαβράς, <u>Αγγελική Τσούρα</u> , Μαρία Σχοινά, Σταματία Αναστασίου, Μαρία

12:00-12:30	Διάλειμμα	
Συνεδρία 15η: Εκπαιδευτικό υλικό, Δίκτυα Π.Ε. Αμφιθέατρο Γ		
Προεδρείο: Ιωάννης Παντής, Στέφανος Παρασκευόπουλος		
10:00-10:15	Send my Friend to School: Αποστολή Ρουάντα – παρουσίαση εκπαιδευτικού υλικού	<u>Κατερίνα Βίγκου</u> , <u>Θεόδωρος Γούτας</u> , Έλενα Καραγιάννη, Θεοφάνης Κατσάνος, Δήμητρα Ντιγογιάννη, Αθανασία Χολέβα
10:15-10:30	Εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη: το νέο εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Βαλκανικού Βοτανικού Κήπου Κρουσσίων	<u>Ευρώπη-Σοφία Δαλαμπίρα</u> , Ελένη Μαλούπα, Ανδρέας Οικονόμου
10:30-10:45	Αξιοποιώντας τη μελέτη πεδίου και τη δυναμική της κοινότητας για την προστασία ενός απειλούμενου είδους. Η περίπτωση του Κικρινεζιού στη Θεσσαλία	Παναγιώτης Λατσούδης, <u>Ευγενία Πανώριου</u>
10:45-11:00	Εκπαιδευτικό υλικό Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου Βορείων Σποράδων	Χρήστος Παλαιολόγος
11:00-11:15	«Λειψυδρία στη Νεροχώρα!»: Ένα εκπαιδευτικό υλικό για την αειφορική διαχείριση του νερού που αξιοποιεί το εκπαιδευτικό δράμα	<u>Γιώργος Σλαυκίδης</u> , Νικολέτα Ριφάκη
11:15-11:30	Γνωριμία με τη Φύση της Σκύρου: Υλικό Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης για το Δημοτικό και το Γυμνάσιο	<u>Ρούλα Τρίγκου</u> , Βασίλης Χατζηρβασάνης
11:30-11:45	Εκπαιδευτικό λογισμικό για την αειφόρο διαχείριση της Παράκτιας Ζώνης/Νησιωτικού Χώρου	<u>Α. Τσουκαλά</u> , Γ. Τσιριτσής
11:45-12:00	Είκοσι χρόνια Οικολογικά Σχολεία: Ένα επιτυχημένο πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης	Ευφροσύνη Γιαμά, Χάρις-Ολγα Παπαδοπούλου, Νικόλαος Λιόλιος, Άγις Μ. Παπαδόπουλος
12:00-12:30	Διάλειμμα	
12:30-14:00	Συνεδρία σε Ολομέλεια Αμφιθέατρο Α Συμπεράσματα - Κλείσιμο του Συνεδρίου	

Προεδρείο: Στέφανος Παρασκευόπουλος, Θωδωρής Μαρδίρης, Μαρία Σφακιανάκη, Κώστας Στυλιάδης